

ועתה נדבר אודות נחום אבלים, שְׁפַל זֶה הוּא בְּכָלֵל חֶסֶד, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב
הַרְמְב"ם פְּרָק י"ד מֵהִלְכוֹת אָבֵל (הַלְכָה ז'), וְאַחַר כֵּן מְצֵאתִי בֵּן
בְּהַלְיָא בְּפִרְקֵי דְרַבֵּי אֲלֵיעֶזֶר פְּרָק י"ז, שֶׁנְּחוּם אָבֵלִים הוּא גְּמִילוּת חֶסְדִּים.
גַּם מְרָמוֹ עָקְרוּ בַתּוֹרָה, בְּמָה שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים י"ג ה'): "אַחֲרֵי ה' אֱלֹקֶיכֶם
תִּלְכוּ", וְכֵמוֹ שֶׁאָמְרוּ חו"ל (סוּפָה י"ד), וְהִעֲתַקְנוּ לְעִיל בְּפִרְק ג' עֵין שָׁם.

גַּם מְצִינוּ זֶה הַמִּדָּה בְּמָה פְּעָמִים בַּתּוֹרָה וּבִנְבִיאִים אֲצֵל יַעֲקֹב וְאֲצֵל דָּוִד
וְכִיוֹצֵא בָהֶם. גַּם הוּא נִכְנָס בְּכָלֵל (וַיִּקְרָא י"ח י"ט): "וְאֵהְבֶתָּ לְרַעַף
כְּמוֹד", הֵינּוּ כָּל הַדְּבָרִים שֶׁאַתָּה רוֹצֵה שְׂיַעֲשׂוּ אוֹתָם לְךָ אַחֲרַיִם [בֵּין
שְׂיִסְיֵעוּ אוֹתָם לְךָ בְּעִנְיֵיךָ בְּכָל מָה שֶׁאַתָּה צְרִיךְ, אוֹ כְּשֶׁאַתָּה בּוֹדָאָה
וּבֹרֵךְ צַעַר, שְׂיִפִּיגוּ אוֹתְךָ מִדְּאֲגָתְךָ], כֵּן תַּעֲשֶׂה אוֹתָם גַּם אַתָּה לְאַחֲיָךְ.
עַל כֵּן יֵשׁ לְזֶהֱרַר כְּזֶה, אִם אַרְעֵי אֵיזָה אָבֵל רַחֲמָנָא לְצֻלָּן. [וּבְעֻנּוּתֵינוּ
הַרְבִּים הַרְבֵּה מְקַלֵּין בְּמַצּוּה זו; וּבְפִרְט כְּשֶׁאַרְעֵי אֲצֵל עֲנִיִּים, מְצִי הוּא
שֶׁאֵין אִישׁ פּוֹתֵחַ וְלֹתוֹ. וּבְאֵמֶת נִהְפּוֹךְ הוּא, שֶׁאֲבִלוּתוֹ וְצַעְרוֹ שֶׁל עֲנִי
הוּא יוֹתֵר מִהַעֲשִׂירִי, שֶׁאֵין לוֹ בְּדָבָר אַחֵר לְשַׂמֵּחַ כִּי אִם בְּכִנּוּי, כְּדֹאֵיתָא
סְבָרָא זֶה בְּגִמְרָא (מוֹעֵד קָטָן כ"ד: לְעִנְיַן הַסֵּפֶד, עֵין שָׁם). וְהַתְּבוּנָתִי
שֶׁסִּבַּת הַדְּבָר, מִפְּנֵי שֶׁהֲעִנִי אֵין לוֹ רַעִים וְאֵהוּבִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְכֵמוֹ
שֶׁאָמַר הַכְּתוּב (מִשְׁלֵי י"ט ד'): "הוֹן יִסִּיף רַעִים רַבִּים וְדָל מַרְעִהוּ יִפְרֹד".
אָבֵל בְּאֵמֶת רַק מַרְעִהוּ יִפְרֹד, וְאֲצֵל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא קְרוֹב יוֹתֵר מֵאַחֲרַיִם.
וְכֵמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ל"ד י"ט): "קְרוֹב ה' לְגֹשְׁפָרִי לֵב וְגו'". עַל כֵּן, מָה
גְּדוֹל שְׂכָר הַמְּנַחֵם אוֹתָם וּמְדַבֵּר עַל לִבָּם]. וְהִנֵּה יִסוּד עֵינַן נְחוּם אָבֵלִים

הוא כְּדִי לְנַחֲמוֹ מִצָּעָרוֹ. וְהַמְנַהֵג הוּא אֲצֵל הָעוֹלָם, שְׂאוֹמְרִים: הַמָּקוֹם
יְנַחֵם וְכוּ'. וְאִם שְׂבָזָה יוֹצֵא מִצֹּת נַחוּם אֲבָלִים, מְקַל מְקוֹם יוֹתֵר טוֹב
אִם יָכוֹל לְדַבֵּר עַל לְבוֹ וְלַהֲפִיגוֹ מִצָּעָרוֹ בְּאִיזָה דְבוּרִים, שְׂזָהוּ עֵקֶר הַנְּחוּם.
וְעֵין לְקַמֵּן בְּפָרֶק ד' מָה שֶׁתְּבַנּוּ בְּעֵינֵי כִּיּוֹצֵא בְּזָה.